

Juryrapport
KHMW Proefschriftprijs Interdisciplinariteit 2026

Dr. J.A.M. (Jolijn) Erven

*Decoding Human-Animal Relationships in Prehistoric Europe:
Insights from Paleogenomics of Pig and Cattle*
Rijksuniversiteit Groningen, december 2024

De omgang tussen mens en dier drukt van oudsher een belangrijk stempel op de menselijke samenleving en cultuur. Zowel in prehistorische als in hedendaagse samenlevingen gaan mensen op bepaalde manieren met dieren om, bijvoorbeeld in boerengemeenschappen, waar dieren een rol spelen in zowel landbouw als veeteelt. Al meer dan 10.000 jaar leven mensen samen met varkens en runderen. In de Neolithische periode vond, mede door de domesticatie van dieren, de overgang plaats van een samenleving van jager-verzamelaars naar een sedentaire levenswijze met landbouw en veeteelt. De domesticatie van dieren gaf vorm aan de diverse landbouw- en veeteeltpraktijken die in verschillende regio's ontstonden. Welke biologische, sociale en culturele factoren zijn van invloed op deze diversiteit aan praktijken, en hoe hebben mens-dierrelaties zich in de loop van de geschiedenis ontwikkeld?

Het proefschrift van Jolijn Erven, getiteld *Decoding human-animal relationships in prehistoric Europe: Insights from paleogenomics of pig and cattle*, geeft op deze vragen fascinerende antwoorden. Onze jury – bestaande uit prof. Catrien Bijleveld, prof. Vincent Jaddoe, prof. Hans de Kroon en prof. Aafke Komter – had dit jaar de keuze uit maar liefst 65 proefschriften, maar had geen enkele moeite om met volle overtuiging dit proefschrift te selecteren voor de KHMW Proefschriftprijs Interdisciplinariteit.

Met haar ambitieuze, interdisciplinaire aanpak wist Jolijn Erven de complexiteit en de variëteit van mens-dierrelaties bloot te leggen. Door gebruik te maken van inzichten uit paleogenetica (in het bijzonder het DNA van 6000 jaar oude botten van dieren), organische chemie, in combinatie met antropologische en archeologische kennis, kon zij de soort-specifieke trajecten van menselijke interacties met varkens en runderen achterhalen.

Een belangrijke methodologische bijdrage van het proefschrift is het verbeteren – via geavanceerde imputatietechnieken – van de vaak gebrekkige steekproeven van DNA-materiaal. Jolijn heeft deze technieken niet alleen ontwikkeld, maar ook voor zowel varkens als runderen systematisch geëvalueerd. Op basis van deze verbeterde DNA-datasets, gecombineerd met cruciale antropologische en archeologische inzichten, kon Jolijn interessante verschillen in de menselijke omgang met runderen en varkens vaststellen: runderen werden intensief gecontroleerd en speelden een centrale rol in de boerengemeenschap, terwijl de relatie met varkens veel losser en minder gecontroleerd was.

Het proefschrift van Jolijn Erven is naar het oordeel van de jury om drie redenen een voortreffelijke kandidaat voor de toekenning van de KHMW Proefschriftprijs Interdisciplinariteit:

- (1) De gehanteerde interdisciplinariteit is een schoolvoorbeeld van de meerwaarde die het slaan van bruggen tussen verschillende disciplines kan opleveren: inzicht in de trajecten van het DNA van oude botten, gecombineerd met antropologische en archeologische kennis, leidt tot nieuwe wetenschappelijke inzichten over mens-dierrelaties;
- (2) De methodologische hoofdstukken van dit proefschrift – het ontwikkelen en toepassen van geavanceerde imputatietechnieken – dragen in hoge mate bij aan de wetenschappelijke kwaliteit;
- (3) Jolijn heeft aandacht voor mogelijke maatschappelijke implicaties van het onderzoek, bijvoorbeeld voor meer houdbare, diervriendelijker boerenpraktijken en biodiversiteit, en draagt deze in educatie en interviews uit.

De jury wil Jolijn Erven, en uiteraard ook haar begeleiders, promotor prof. Daan Raemaekers en copromotoren dr. Canan Çakirlar en dr. Ole Madsen, van harte feliciteren met dit prachtige resultaat en haar veel succes toewensen in haar verdere carrière!

Prof. dr. mr. C.C.J.H. (Catrien) Bijleveld, senior onderzoeker Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, hoogleraar Methoden en Technieken van Empirisch-juridisch en Criminologisch Onderzoek Vrije Universiteit Amsterdam, raadslid Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid

Prof. dr. V.W.V. (Vincent) Jaddoe, hoogleraar kindergeneeskunde-epidemiologie Erasmus MC

Prof. dr. A.E. (Aafke) Komter, emeritus-hoogleraar Comparative Studies of Social Solidarity Universiteit Utrecht

Prof. dr. J.C.J.M. (Hans) de Kroon, hoogleraar plantenecologie Radboud Universiteit

De juryvergadering vond online plaats op 1 april 2026, onder voorzitterschap van KHMW-maatschappelijk lid mr. Sue Preenen. Tevens was ter vergadering aanwezig prof. dr. W.B. (Wim) Drees, secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen KHMW.